

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuißimiè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1634

De Benedictione mensæ & Itinerario Clericorum. VI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40244

monet, esse legendas ante morientem Christi Passiones ab Euangelistis scriptas. Et hic ritus quidem est antiquus legendi Passionem Christi coram morituris, ex Actis sanctæ Marthæ Virginis, quæ sibi legi, dum obiret, eandem curauit.

4 Oratio illa, *Compendo te omnipotenti Deo, &c.* tota ad verbum Epistola est, quam Petrus Cardinalis Damiani scripsit amico suo morienti: quæ habetur initio *Tom. tertij Operum eiusdem, reponenda in Tom. 1. lib. 8. Epist. 15. num. 150.* Quod item hoc loco dicitur de tribus atrocissimis tormentis S. Theclæ, illud confirmat Baron. in *Not. Martyrol. 23. Septembris*, & enumerat ignes, theatrum, & bestias, citatis SS. Patribus; sed non explicat, quodnam in teatro passa sit tormentum distinctum à beitarum faucibus. In *Annalibus anno 47.* explicat, eam tauris alligatam fuisse, vt diceretur. Nominati verò Theclam in agone mortis, sanctus Cyprianus indicat *Oratione pro Martyribus, & in Oratione in die passionis*; quem secuti sunt in hoc eodem ritu SS. Terentius, & socij, tum alij, vt scribit Baron. loco cit.

5 Ceterùm fax cum Cruce, præter lectionem Passionis Christi, mirificè iuuant in agone constitutum, ex instituto Apostolico; quæ affuere in obitu sanctæ Marthæ Hospitæ Christi, vt refert sanctus Antoninus *par. 1. tit. 6. cap. 20.* De Crucis effectibus coram moriente agit Tobias noster *par. 1. cap. 66. circa finem.*

6 Resp. *Subuenite Sancti Dei*, est antiquum, & habetur in Antiphonario sancti Gregorij.

De Benedictione mensæ &
Itinerario Clericorum.

C A P. V I.

1 **Q**Uæ frequenter vsurpare decet Clericum in genere precum, ea collecta sunt in calice Breuiarij pro vsu faciliori totius Cleri. Inter hæc Benedictio mensæ, quæ manè fit & vesperi, opportunum hoc loco habet locum.

2 Originem habet à Christo, qui benedixit, antequam panes quinque distribueret turbis; & in vltima cæna benedixit, fregit, &c. Post cænam eandem Hymnum dixit, *Matth. 16.* id est Psalmum 113. *In exitu Israël de Aegypto*, vt docet Baron. anno 34. ex Rituali Hebræorum in Paschali cæna, quo, morem aliorum secutus, vsus esse creditur Dominus noster.

3 Si antiquiora quæramus, 1. *Reg. 9.* vbi legimus, *Benedixit hostiæ.* Chaldaus legit, *Benedixit super cibum.* & Daniel item *c. 14.* laudato Deo comedit cibum. Post cibum verò extat præceptum de gratiarum actione *Deut. 8. num. 10.*

4 Apostoli igitur imitati Christum docuere posteros Benedictionem mensæ, vt Paulus Timotheum *1. ad eundem cap. 4.* vt exponit locum illum *Turrecrem. cap. Non liceat. Dist. 44.* S. Athanas. *de Sermon. Vrgin.* Vbi, inquit, federis ad mensam, & inceperis frangere panem, ter eum consignans (hoc est signo Crucis) his verbis gratias age: *Gratias agimus tibi, Pater noster.* & cum surrexeris à mensa, rursum gratias agendo trinis vicibus dicas: *Miserator & misericors Deus escam dedit timentibus se. Gloria Patri, & Filio, & Spiritu sancto.*

5 Inter

5 Inter Latinos S. Hieronymus ait *Epistola 22. ad Eustochium de Custod. Virginit.* nec cibi sumantur, nisi oratione premissa; nec recedatur a mensa, nisi referatur Creatori gratia. meminit & Rabanus *de Instit. Cleric. lib. 2. cap. 10.* vbi habetur *Verf. Edent pauperes, &c.*

6 Eius omissio peccatum est veniale, ex Nauar. *de Orat. cap. 18. num. 43.* valet enim ad abigendos daemones, & ad continentiam nostram in cibo & potu, vt ait Chryostomus *de Fide Anna;* & ad laudandum Deum pro presentibus & futuris bonis, ex Basil. *Epistola 1.* item ad delenda peccata venialia gastrimargia, ex Chryost. *in Psalm. 42.* Iulius Nigronus *Tract. ascetico 7. cap. 1. Incitamento 5.* citat Geminianum, qui in *cap. Non liceat* obligat Clericos sub mortali ad Benedictionem mensae, contra communem tamen opinionem; vt vel ex hoc videas, eam non esse negligendam.

7 Porro formula in Breuiario tradita tum benedicendi, tum gratias agendi, cum auctorem non habeat, & in antiquissimis reperiatur Breuiarijs, sua antiquitate auctoritatem sibi conciliat maximam. Clemens *lib. 7. Apostolic. Constitut. cap. 48.* meminit Orationis in prandio distincte: in caena vero, quae apud antiquiores ieiunio dedita erat magis in vsu quam prandium, Versus ille dicebatur: *Edent pauperes, & saturabuntur, &c.* imò S. Hieronymus *in Marc. 14.* vbi de Hymno Saluatoris disputat, docet illum vsurpasse pro Hymno eundem Versum, *Edent pauperes, &c.* ex *Psalm. 21.* qui de Passione est totus. Alter Versus, *Memoriam fecit mirabilium suorum, &c.* quo nos vtimur, habet auctorem, vt

suprà dixi, Athanasium. Oratio, *Benedic Domine nos, &c.* habetur ferè tota in libro Sacramentorum Grinfoldi Abb. *num. 126.*

8 Solemus ad ea verba praedictae Orationis, *Domine nos,* signare Cruce nos ipsos; & ad sequentia verba, *hec tua dona,* signare cibos Cruce, ne in pe acceptio ritu ab antiquis, qui & ante cibum signabant se signo Crucis, ex Tertullian. *lib. de Corona milit. c. 3.* & signabant ipsos cibos, ex Athanas. *supra citato.*

9 Geminatur initio vox *Benedicite, Benedicite:* quasi inuicem hortentur nos ad benedicendum Domino, ex Duran. *lib. 4. cap. ultimo.*

10 Mutatio Versuum pro varietate Festorum, sicut & Psalmorum, est opportuna, ab Hebraeis deducta & Hebraeorum Ritualibus, ex Baron. *anno 34.* Fit autem mutatio regulariter à primis Vesperis Festi, si caenatur; quia à primis Vesperis incipit Festum, cessatque mutatio, vt in Rubricis Breuiarij. hoc est: Versus de Natiuitate Domini dicuntur hodie in postrema recognitione Breuiarij vsque ad caenam exclusiue in Vigilia Epiphaniae: Versus de Epiphania, vsque ad caenam inclusiue diei Octauae: Versus de Paschate, vsque ad caenam exclusiue Sabbati in Albis: Versus de Ascensione, vsque ad caenam inclusiue Feriae 6. post Octauam Ascensionis: Versus de Pentecoste, à caena, quae fit in meridie Vigiliae eiusdem (quia Missa Vigiliae habet omnia quae sunt propria Festi) vsque ad caenam Feriae 6. Quatuor Temporum: nam in Sabbato post Nonam terminatur tempus Paschale. In triduo Hebdomadae maioris dicuntur Versus vt in Breuiario.

11 Dubitarunt aliqui grauiissimi viri, An in benedictione mensæ infra Octauam Paschæ nihil aliud addendum sit Versu, *Hæc dies, &c.* cum in Rubrica habeantur hæc verba, *Dicitur tantum Vers. Hæc dies.* sed facillè respondetur, ea omnia dici quæ in prima Benedictione dicuntur, excepto Versu & Psalmo proprijs Festi Paschæ, iuxta præcedentem Rubricam, §. *Prædictus modus, &c.* Versus autem solent in alijs Festis & temporibus, tum in prandio, tum in cœna multiplicari; neque qui dicitur ante mensam, dicitur seu repetitur post mensam. Solum Paschale Festum hoc habet, vt non varientur Versus; sed vnus & idem tantum dicatur ante, & post mensam repetatur, *Hæc dies.* Et hic est sensus eorum verborum, *dicitur tantum.* Quæ particula *tantum*, vti dubia, idcirco delecta est in recognitione postrema Breuiarij.

12 Ante Orationem, quæ dicitur post mensam, *Retribuere dignare, &c.* non præponitur *Oremus*; quia non est propriè Oratio, vt patet ex conclusione, quam non habet, *Per Christum Dominum nostrum, &c.* & Clemens VIII. clariorem Rubricam de hac re adiecit, quæ in textu Pij V. desiderabatur.

13 Inter hæc benedicitur Lector, vt ad mensam legat, qui in triduo Hebdomadæ maioris non dicit, *Iube Domine*, nec in fine, *Tu autem Domine*, ob causas à nobis allatas *Sectione sexta cap. 13. num. 11. pag. 123.* Quæ etiam omittuntur vesperti ad ientacula breuia in diebus ieiuniorum: in quibus, qui benedicit, aut gratias agit, multa omittit de communi Benedictione, aut gratiarum actione, qua in re abundat quisque in sensu suo, & variæ

sunt formula: Regularium. Rubricæ Breuiarij nihil præscribunt de hac re; vt intelligamus, ientacula vespertina in diebus ieiuniorum concedi secundum indulgentiam, non secundum imperium; & integrum ieiunium Ecclesiasticum non admittere, nisi vnicam comestionem, quæ in Breuiario vocatur cœna, ad quam adhibetur Benedictio, & gratiarum actio cœnæ assignata.

14 De lectione verò quid dicemus? Augustinus dicitur auctor lectionis ad mensam à Gemma *libro 2. cap. 63.* vt mentes cum corporibus reficiantur. Iussu fuit ad mensam Episcoporum ab Eusebio Papa, vt in Epitome Conciliorum; deinde ad mensam Sacerdotum à Concil. Nannetensi, & Tolet. III. *cap. 7. à Gratiano relatis Dist. 44.* Origenis tempore fuisse in vsu hanc lectionem, tradit Hieronymus in *Epistola 18. ad Marcellam.* In Cænobijs Regularium adhibitam fuisse scribit Basil. in *Reg. breu. Interrogat. 180.*

15 S. Bernardus à Radulpho citatus *Proposit. 11.* curabat legi in Refectorio libros sacræ Scripturæ, qui non leguntur in Choro; & post libros Machabæorum legi quatuor libros Euangeliorum, dimissis seu omissis Passionibus: quod postremum, meo iudicio, est maximè notandum, & ad maiorem Dominicæ Passionis reuerentiam obseruandum videtur, ob auctoritatem tanti Patris.

16 Itinerarium post Benedictionem mensæ ad vsum Cleri collocatum est in fine Breuiarij; cuius auctor est incertus, neque reperitur in antiquis Breuiarijs. Habetur autem paulò longius pro itinere Prælatorum

in Pontificali antiquo, cum Cantico, Antiphona, Versibus, & Orationibus, vna mutata, & altera anticum addita, vt ferè idem sit cum nostro Clericorum Itinerario. Porro Antiphona, Canticum Zachariæ, Preces, & Orationes, quarum vltimæ

duz diuifim habentur in Sacramentorum libro sancti Gregorij, sunt itineri cuicumque faciendò satis accommodatæ. Conuenit autem Clerico semper orare, vt itinere suo perueniat ad Deum. Atque hic finis est Breuiarij Romani.

SECTIO DECIMA.

De Cærimonijs ad Horas Canonicas adhibendis.

HORAE Canonicae vel ab vno, vel à pluribus simul, vel extra Chorum, vel in Choro, vel solemniter, vel minùs solemniter recitari possunt: quibus modis cum peculiare accidant Cærimoniae, de his reliquum est vt breuiter agamus.

SECTIONIS DECIMÆ CAPITA III.

- 1 De Cærimonijs in priuata Horarum Canonicarum recitatione.
- 2 De Cærimonijs Horarum Canonicarum in Choro recitandarum.

- 3 De Cærimonijs Horarum Canonicarum in Choro solemnitus recitandarum.

De Cærimonijs in priuata Horarum Canonicarum recitatione.

CAPITULUM I.

Conuenienter statur ad Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, quia sunt de textu Euangelico, ad Symbolum item Apostolorum, vt ad fidei confessionem promptiores videamur. Item ad Horarum initia, quibus adiutorium diuinum imploramus, & laudem Deo trino tribuimus. Ad Inuitatorium, ne

segnes videamur, dum alios inuitamus. Ad Hymnos, qui sunt laudes Dei solemniores, inter quos *Te Deum* quoque numeramus. Ad Versus quoque Nocturnorum, & post Hymnos, quia ijs, vt docuimus supra, conuertimur & excitamur in Deum. Ad textum Euangelij ante Homiliam, quod per se patet. Ad Capitula, quæ sunt breues exhortationes maiorum. Ad Cantica, *Benedictus*, *Magnificat*, & *Nunc dimittis*, quæ vocantur Euangelia. Ad Orationes denique omnes, quibus imme-